

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

342.228

Szerző:

Gárdonyi Albert

Cím:

Az új fővárosi lobogóról.

Forrás:

Ujság

Bp.

1929. XI. 24.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Hely

Idő

1929

Személy

FŐVÁROS

Az új fővárosi lobogóról

Irta: Gárdonyi Albert dr., a fővárosi főlevéltárosa

Buda és Pest városok az 1872. évi XXXVI. törvénycikk alapján történt egyesítésig különálló városok voltak, mindegyiknek megvolt a saját külön cimere és lobogója s az említett törvénycikkkel megteremtett Budapest számára új címerről és lobogóról kellett gondoskodni. Az új fővárosi törvény 134. szakasza az egyesítés nyomán szükségessé vált szervezési munkálatokat az egyesített városok képviselőtestületei által megválasztandó harmincöt tagos bizottságra bízta, amely küldöttség munkálatai felett az egyesítendő városok közös közgyűlése volt hivatva végérvényesen határozni. Ennek a harmincöt tagos bizottságnak 1873. március 3-án tartott ülésén merült fel az a kérdés, hogy milyen címerrel ellátott pecsétet használjon az új törvényhatóság? Ennek eldöntésére Országh Sándor dr.-ból, Királyi Pálból és Preussner Józsefből álló albizottságot küldöttek ki, amely 1873. március 23-án tartott értekezletére a magyar címerian akkori kiválóságait, Nyáry Albert bárót, Römer Flórist, Nagy Ivánt és Horváth Árpád egyetemi tanárt is meghívta s velük egyetértésben megállapította az új fővárosi címer és lobogó tervezetét. Irányelvül elsősorban azt fogadták el, hogy a mult iránti kegyeletből Buda és Pest eddigi címereit és színeit lehetőleg megtartsák; de ezzel kapcsolatban azt is kimondták, hogy a heraldika vezérelveinek megfelelően minél egyszerűbb címeret kívánnak szerkeszteni.

Amikor Buda és Pest városok I. Lipót királytól 1703-ban visszakapták a török hódoltság alatt elvesztett szabad királyi városi jogállásukat, mindkét város külön címeret kapott,

amely a kiváltságlevélben nem csupán irában volt megörökítve, hanem a kiváltságlevél elején le is volt festve. Voltak szabad királyi városok (Kassa, Eperjes), amelyek még a középkori uralkodóktól kaptak címereket, Buda és Pest azonban abban a korban lettek szabad királyi városokká, amikor a címado manyozás még nem volt szokásos s ezért a középkori pecséteikben használt címereket a szokáson kívül egyéb nem szentesítette. Buda kapott ugyan 1533-ban János királytól címeret, illetőleg címerbővítést, ez a címer azonban az 1541-ben bekövetkezett török hódoltság miatt soha nem volt használható.

Az 1703. évi kiváltságlevél szerint Buda címere a következő volt: *violaszínű pajzsban zöld alapon álló, háromtornyú, természetes színű pár kétfelé nyíló kapuval és felvont rostélyzattal*; Pest címere pedig: *kékszínű pajzsban természetes színű, piros tornyu, lebegő vár nyitott kapuval, felvont rostélyzattal*. Ezeket a címereket használták 1703-tól 1873-ig Buda és Pest városok s ezek alapján az albizottság a következőleg szerkesztette meg Budapest új címerét: *Veres színű, háromszögű pajzs, melyet közepén hullámos kék pólga szél át, a pólga feletti mezőben háromtornyú, kétkapus, az alsó mezőben egytornyú, egykapus vár, mindkét vár sárga (arany) színben*. Ez a címer, lényegét tekintve, megegyezett Buda és Pest régi címereivel, megváltoztatva azonban a pajzs alapszínét és a pajzsban ábrázolt várak színét is, amit csupán azzal lehet indokolni, hogy a címerszerkesztésben egy szerűsége törekedtek, ezért elégedtek meg kétféle színű pajzsmező helyett egy színnel s ezért ejtették el a várábrázolás régi módját s állapították meg sárgában (aranyban) a várak színét.

A címerterv nem maradt meg ebben az állapotban, mert a harmincöt tagos küldöttség 1873. április 28-án tartott ülésén a következőleg módosította azt: *a pajzsot szelő hullámos pólga színe nem kék, hanem fehér (ezüst), a*

kapuk háttere nem vörös, hanem kék s végül a háromtornyos vár a felső mezőből az alsó mezőbe került. Ez az új címerterv nem küszöbölte ki a régi címerterv fogyatkozásait, sőt újabbat hozott be, mikor a kapuk hátterét a pajzs alapszínétől eltérőleg, *kékre* változtatta. Mindamellett is ez a címerterv lett valósággá, mert az 1873. május 29-iki közös közgyűlés ezt fogadta el, az uralkodó ezt szentesítette s ezt használta a főváros 1873-tól a mai napig.

Nehezebb volt a lobogó színeinek a kérdése, mert a lobogók színeinek megállapítása nem történik hivatalos uton vagy válogatás által, hanem ezeket a szokás teremtette meg. Ez a szokás azonban rendszeren a pajzsszínekre támaszkodott, amint Magyarország piros-fehér-zöld lobogója is hiánytalanul a címerpajzsban előforduló színeket ismétli. A szokás alapján 1873 előtt Buda piros-fehér-zöld, Pest pedig piros-sárga-kék lobogót használt s az említett albizottság Budapest lobogójának színeit a piros-sárga-kék — Pest város színeit — fogadta el azzal, hogy a középső sárga sávban „a nemzeti színek mint Buda színei lesznek jelzandők”, vagyis mindkét város lobogószíneit érvényre akarja juttatni az új fővárosi lobogóban. Ez a terv sem sikerült azonban, mert a harmincöt tagos bizottság is, a közös közgyűlés is figyelmen kívül hagyta Buda lobogószíneit s Budapest lobogója azonos lett a régi pesti lobogóval.

Az új fővárosi törvény most alkalmas arra, hogy az 1873. évi címertervezésnél elkövetett hibák helyrehozassanak. Helyrehozható az a hiba, hogy a várkapuk háttere a pajzsmező alapszínétől eltérő, ami heraldikai abszurdum; de helyrehozható az a hiba is, hogy a budai címer hármastornyú vára lebegő helyzetben ábrázoltatott, holott az már a legrégebb címerábrázolásoknál is zöld alapon állott. Az 1873 óta használt címerpajzs vörös alapszínét s a pajzsmezőben látható várak sárga (arany) színét az 1703. évi címernek megfelelően meg-

változtatni erősen feltűnő ujtás lenne, ezeket a szokás szentesítette már; *a jelzett kisebb változtatások azonban minden feltűnés nélkül végrehajthatók*, de végre is hajtandók mert egyrészt a heraldika szabályai követelik azt, másrészt a cimerábrázolás is művésziebbé válik általuk. v. füz.) (

Ezzel a cimermódosítással megnyugtatóan elintéződik a zászlószínek kérdése is, s amit az 1873. évi albizottság meg akart valósítani, a harmincnégyes bizottság azonban elgáncsolt, tudniillik, hogy Buda színei is érvényre juttassanak a fővárosi lobogóban, *azt most meg lehet, sőt a cimerpajzsban előforduló színeknek megfelelően meg is kell valósítani.* A cimerpajzsban ugyanis *a vörös, sárga és zöld színek uralkodnak*, a fővárosi lobogó színei tehát ennek megfelelően *vörös, sárga és zöldben* állapítandók meg. Ezek a színek nem csupán a cimerpajzs színeinek felelnek meg, hanem *a hagyományos budai színek egyikét is érvényre juttatják.* Buda 1873 előtti lobogója ugyanis piros-fehér-zöld volt, melyek közül *a piros közös volt a pesti lobogóval, s Buda specialis színei a fehér és zöld voltak, amelyek valamelyikét fel kell venni a fővárosi lobogóba.* A vörös-sárga színeket annyira megszoktuk a fővárosi lobogóban, hogy azok bármelyikének az elhagyása idegenszerűen hatna. *Csupán a kéket lehet megváltoztatni* az eddig használt színek közül, annyival is inkább, mert a cimerpajzsból is teljesen kimaradt a kék szín. Amikor tehát az új fővárosi törvény a főváros lobogószíneit *piros-sárga-zöldben* állapítja meg, akkor a két város közös lobogószínén a piroson kívül, a régi *pesti* lobogóból a sárgát, a régi *budai* lobogóból pedig *a zöldet* veszi át vagyis Buda speciális színét is érvényre juttatja. Ezzel nem csupán a cimerpajzsban jut kifejezésre Buda és Pest haidani különállása, a hagyományok által megszentelt multja, hanem *a lobogóban is, amint azt 1873-ban is kifejezésre akarták juttatni a szakemberek, de a hozzá nem értők elbuktatták.*